

30ste vergadering

Dinsdag 18 mei 1999

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Postma

Tegenwoordig zijn 75 leden, te weten:

Baarda, Batenburg, De Beer, Van den Berg, Bierman, De Boer, Boorsma, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Dees, Van Dijk, Van Eekelen, Eversdijk, Gelderblom-Lankhout, Van Gennip, Ginjaar, Glastra van Loon, Glasz, Van Graafeiland, Grol-Overling, De Haze Winkelman, Heijmans, Heijne Makkreel, Hendriks, Hessing, Van Heukelum, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Korthals Altes, J. van Leeuwen, L.M. van Leeuwen, Linthorst, Lodewijks, Loudon, Luijten, Luimstra-Albeda, Lycklama à Nijeholt, Maas-de Brouwer, Meeter, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Pit, Pitstra, Le Poole, Postma, Rensema, Rongen, Roscam Abbing-Bos, Ruers, Scholten, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Steenkamp, Stevens, Stoffelen, Talsma, Tiesinga-Autsema, Tuinstra, Varekamp, Ter Veld, Veling, Verbeek, Vrisekoop, Werner, Wiegel, Wöltgens, Van de Zandschulp, Zijlstra en Zwerver,

en de heren Kok, minister-president, minister van Algemene Zaken, Peper, minister van Binnenlandse Zaken, en Korthals, minister van Justitie.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Verandering in de Grondwet, strekkende tot opnemng van bepalingen inzake het correctief referendum (26156).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Van Dijk** (CDA): Bij de behandeling in eerste lezing, voorzitter, sprak onze fractie reeds twijfel uit over het draagvlak waarop deze wijziging van de Grondwet kan steunen. Als de invoering van het referendum dan van zo eminente betekenis is om de invloed van de kiezer op het regeringsbeleid te vergroten, waarom kiest dan diezelfde kiezer een Tweede Kamer en indirect een Eerste Kamer van een zodanige samenstelling dat bij een vrije stemming, waarbij de leden naar eigen overtuiging kunnen stemmen, dit voorstel niet de vereiste meerderheid zou krijgen? Toch ook in tweede lezing liet de woordvoerder van de VVD in de Tweede Kamer reeds in zijn eerste zin blijken met hoe weinig enthousiasme zijn fractie dit voorstel aanvaardt. Dient, zo vragen wij ons af, een grondwetswijziging en zeker een wijziging van deze importantie niet altijd een vrije kwestie te zijn, een vrije kwestie, waarbij het mandaat dat de leden van de kiezer hebben gekregen hen dwingt naar hun diepste en beste overtuiging te stemmen? Zeker, wij sluiten in dit politieke handwerk zeer vaak compromissen en overwegingen van

politieke opportuniteit spelen doorlopend een rol, maar het gaat bij deze grondwetswijziging toch niet om een zaak waarbij opportuniteits-overwegingen kunnen prevaleren, maar om een zaak waarin een principiële keuze gemaakt moet worden die in de Grondwet verankerd wordt.

Voorzitter! Onze twijfel over het draagvlak werd bij de laatste verkiezingen nog vergroot door het droeve lot dat juist die partij onderging voor wie het referendum het boegbeeld is. De zaak werd nog verergerd toen met een kabinetsscrisis werd bedreigd en de minister-president aandrang op behandeling in dit huis nog voordat de recente uitspraak van de kiezer zich voelbaar zou maken in de samenstelling van ons college. We hadden het toch over vergroting van de invloed van de kiezer? Mijnheer de voorzitter! Ons huis waarvan de onafhankelijkheid altijd het kenmerk was, is en moet blijven, wordt onder druk gezet. Onze reputatie staat vandaag op het spel.

Mijnheer de voorzitter! Bij de behandeling van deze grondwetswijziging in eerste lezing vergeleken wij een aantal kenmerken van het vertegenwoordigend stelsel met die van besluitvorming bij referendum. Op grond van die vergelijking kwamen wij tot de gevolgtrekking dat invoering van een referendum de kwaliteit en de consistentie van het wetgevingsproces eerder zou kunnen schaden dan verbeteren en dat het zelfs in de beste gevallen de kiezer maar een zeer incidentele, nauwe en beperkte keuze biedt. We zullen de toen gewisselde argumenten niet herhalen, maar spreken slechts uit, dat onze inzichten in de inmiddels verstreken tijd niet zijn veranderd.